

ה-ו. שמואל אמר שחלב או נבלה, כמוהם כשאר כל בשר, (אם משום שכלולים במשמעות גדי, אם משום ריבוי הכתוב. (ערש"י ותוס' שתי גרסאות), אם משום שסובר בעלמא איסור חל על איסור – תלוי בשתי הלשונות בגמרא).

לפי הסבר אחד בגמרא, ר' אמי ור' אסי סוברים שניהם שאין לוקים משום 'בשר בחלב' על אכילת חלב (וה"ה לנבלה, לכאורה) עם חלב – כי אין איסור חל על איסור, אלא שנחלקו אם לוקים על בישולם, (שהרי אין שם איסור נוסף), אם לאו (שלכך הוציא הכתוב לאכילה בלשון בישול – כיון שעל אכילה אינו לוקה, ה"ה לבישול).

להסבר אחר, שניהם סוברים שלוקים על בישול, ונחלקו אם לוקים על אכילה (אם להקיש אכילה לבישול לחייב, אם לאו).

ולחסבר שלישי – לא נחלקו כלל, ולדעת שניהם לוקים על בישול ואין לוקים על אכילה, שאאחז"א. (מהאחרונים דנו בדין מלקות על החלב. ע' שו"ת חת"ס צב; קובץ הערות לב; חזו"א; חדושי הגר"ח על הש"ס, ועוד).

ז. שליל הרי הוא כשאר בשר. (גדי – לרבות את השליל).

ח. שליה בחלב – פטור, (אם משום שאינה אלא פרש בעלמא ואיננה 'בשר'. כן בארו בגמרא את דברי שמואל. ואולם לר' אמי / ר' אסי, הסביר רש"י שיש ללמוד זאת ממייעוט גדי – ולא שליה. ולדעתו אין השליה פרש בעלמא.

בפרי מגדים (ביו"ד פז, ז), מ' ששליה בחלב אסורה מדרבנן, בבישול ובאכילה. והוא הדין לעור. (וכן הבין הלח"מ (מאכ"א ט, ו) מלשון הרמב"ם והרב המגיד. וכן נקט כהנחה פשוטה ב'מנחת שלמה' ו, א, בהערה). ואולם בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א לו) פקפק בדבר. וע' חזו"א יב, ג. ולדבריו יש צד לומר לכאורה שאסור מן התורה אלא שאין לוקין. וצ"ע).

ט. דם בחלב – פטור משום בשר בחלב, שהדם אינו בכלל 'גדי', (וגם לא בכלל 'בשר'. עפ"י תוס'). (הלח"מ-משנה (מאכ"א ט, ו) הבין מלשון הרמב"ם והמגיד-משנה שאסור לבשל דם בחלב מדרבנן. ובאג"מ (יו"ד ח"א לו) כתב שאין הדבר ברור).

י. בשר בחלב-זכר – פטור. (בחלב אמו).

יא. בשר בחלב של בהמה טרם לידתה – חייב. (ואעפ"י שעדיין אינה 'אם', כיון שתבוא לכלל 'אם' – אסור).

יב. בשר בחלב-שחוטה – פטור, אבל אסור מדרבנן. (חלב אמו – ולא שחוטה, שמשנשחטה שוב אינה 'אם').

דף קיד

קצח. מה דינו של:

- א. – המבשל בשר במי חלב.
- ב. – המבשל עצמות, גידים, קרנים וטלפים – בחלב.
- ג. – הפגול, הנותר והטמא, שבשלם ואכלם בחלב.
- ד. – המבשל גדי בחלב אחותו / בחלב פרה / בחלב עצמו.

א. המבשל בשר במי חלב – פטור. (אבל אסור מדרבנן. תוס' רמב"ן רשב"א ריטב"א ור"ן. ומבואר בראשונים שאסור בין באכילה בין בבישול. והגרעק"א (יו"ד פזו) תמה על טעם הדבר. וכתב הרא"ם (יראים סג; שיב. וע"ע באשכול ח"ג כא), וכ"ה ברא"ש, שנסיוב החלב, שממנו עושים את הכותה – אסור מן התורה. ואילו מי החלב שפטורים עליהם, הם המים הנשארים שהוציאו מהם את כל האוכל, שאחר עשיית הגבינה, מבשלים הנסיוב, והאוכל צף למעלה ולא נשאר שם אלא מים בעלמא – הם הנקראים מי חלב שאינם אלא מדרבנן. עוד הביא הרא"ש את דברי הרא"ם לאסור את מי החלב אף בפני עצמם, לפי שהם יוצאים מן החי, ואינם בכלל התר החלב שהתירה תורה. וה"ר שמחה חלק על כך).

ב. המבשל עצמות, גידים, קרנים וטלפים בחלב – פטור. (אבל אסור מדרבנן. פוסקים. המבשל עור בחלב – פטור, אבל אסור. (פמ"ג). ובאגרות משה (יו"ד ח"א לו) צדד להתיר, אלא שלמעשה כתב שיש להחמיר כדברי הפמ"ג, (וע"ש ח"ב סוס"י לב), ואולם עורות יבשים שנשלקו, פסק להתירם באכילה עם חלב. וע' באחיזעור (ח"ג ג, ה) שה"ה בעצמות הקשות והיבשות, דינן כעפר בעלמא. עצמות רכות, שיש בהן טעם, ויש אנשים הרגילים באכילתן – נחלקו הפוסקים אם חייבים עליהן מן התורה אם לאו).

ג. הפגול, הנותר והטמא שבשולם בחלב – לתנא הסובר אין איסור חל על איסור – פטור, (ואפילו על הבישול יש צד לומר שפטור, כיון שפטור משום אכילה, ואכילה ובישול הושוו להדדי). ולתנא הסובר איסור חע"א – חייב. ואולם יש גם אפשרות לומר שאפילו אם בעלמא ננקוט אין איסור חל על איסור, הלא לענין בישול אין כאן אלא איסור אחד, וא"כ י"ל שחייב גם על אכילה. (שלכן הוציא הכתוב אכילה בלשון 'בישול'). וכן י"ל שגזרת הכתוב שכאן איסור חל על איסור (גדי. כן בארו לעיל בדעת שמואל).

ד. המבשל גדי בחלב אחותו, או בחלב פרה, או בחלב עצמו – חייב. (מיתורי הכתוב, שנאמר שלש פעמים לא תבשל גדי בחלב אמו. וערש"י ותוס').

דפים קיד – קטו

קעט. א. לא תאכל כל תועבה – מה ענינו של לאו זה?

ב. דבר שנעבדה בו עבירה, או שנוצר או נגרם ע"י עבירה – האם הוא נאסר באכילה או בהנאה?

א. רב אשי דרש מלא תאכל כל תועבה – כל שתעבתי לך, הרי הוא בבל תאכל. כלומר, דבר שעשייתו נאסרה והורחקה, כשנעשה, בין באיסור בין שלא באיסור, כגון ע"י נכרי או קטן (רש"י), הרי הוא מרוחק ואסור באכילה. ומכאן שבשר שנתבשל עם חלב אסור.

ואף איסורי הנאה בכלל זה – לדעת ר' אבהו שכל מקום שנאמר לשון אזהרת אכילה – אחד אכילה ואחד הנאה במשמע.

(ר' מאיר (בע"ז טו). דרש מכתוב זה שכל איסורי תורה מצטרפים זה עם זה. ולכאורה רב אשי לא דיבר לשיטה זו. ע' חו"א כה, ב.)

החכמים האחרים שדרשו איסור אכילה והנאה בבשר-בחלב ממקומות אחרים - י"א שחולקים על סברת 'כל שתעבתי הרי הוא בבל תאכל'. ויש אומרים שכולם מודים לדבר, אלא שסוברים שאין לוקים על לאו זה, משום לאו שבכללות, ולכן הוצרכו לדרוש ממקומות אחרים, לחיוב מלקות. ע' בפירוש הרא"ם - משפטים; בית הלוי ח"א ל,ד; לב).

ב. לא כל דבר שנעשתה בו עבירה נאסר באכילה, ואפילו לדעת רב אשי שכל שתעבתי הרי הוא בבל תאכל. אדרבה, רוב רובם של הדברים לא נאסרו, לפי שגילה בהן הכתוב להתר. (מעשה שבת - כי קדש היא לכם - היא קודש ואין מעשיה קודש. (לריו"ח הסנדלר אסור מן התורה באכילה ומותר בהנאה. ועתוס');
חורש בשור ובחמור יחידיו; וכן חוסם פי פרה ודש בה - היכול הבא מהם מותר, קל וחומר ממעשה שבת החמורה, שמעשיה מותרים. (משא"כ בשר בחלב, מסתבר לומר שהאיסור 'כל שתעבתי' חל שם, כיון שהמאכל שנוצר הוא התועבה בעצמו, ואינו רק תוצר הנגזר מעבירה. רש"י. ועתוס' גרסה אחרת, שלמדו מ'אלה' להתיר את השור והחמור עצמם, וכן הפרה החסומה גופה, הגם שנעשתה בהם עבירה);
כלאי בהמה - מותרים, מכך שאסרתם תורה לגבוה, מכלל שלהדיוט מותרים;
כלאי זרעים - הוקשו למעשר בהמה. (בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים);
שילוח הקן - האם מותרת, (כגון שעבר ולקח האם על הבנים. פ"א: כל שילוח הקן בעלמא, שנאסרה האם באותה שעה - לא נאסרה לעולם. עפ"י רש"י), סברה היא, לא אמרה תורה שלח לתקלה.
(אכילת בעלי חיים שנותרו בידי אדם - לא נאסרה, מדאסר רחמנא לגבוה, מכלל שלהדיוט מותר;
צורם אוזן בככור - מותר, שהרי התירה תורה קדשים שהוממו כצבי וכאיל. תוס'.
י"ל שלדעת רב אשי, תקרובת עבודה-זרה אסורה באכילה ובהנאה מן התורה משום 'לא תאכל כל תועבה'.
עפ"י דברי אמת - 'בענין דברי סופרים' ה, ועוד).

דפים קטו - קטז

קפ. מהם האיסורים הקיימים בבשר-בחלב? ומאין מקורם?

איסור בישול בשר בחלב - מפורש בתורה. איסור אכילה - אינו מפורש, ודרשוהו חכמים בכמה פנים, כדלהלן. (וע"ע רמב"ם (ריש הל' טומאת-מת), שקל-וחומר הוא. וע"ש בכס"מ). איסור הנאה - גם כן אסור, וכדלהלן. מלבד לר' שמעון בן יהודה בשם ר' שמעון, שמתיר.
הנה הדרשות לאיסור אכילה והנאה:
לא תאכל כל תועבה - כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל (רב אשי). ובכלל זה איסור הנאה, שכל מקום שנאמרה אזהרה 'אכילה', משמע גם הנאה, כדר' אבהו.
אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל - מה ת"ל 'מבושל', לומר לך, יש לך בישול אחר שנאסר אף בהנאה, כזה. ואיזה זה בשר בחלב (ריש לקיש).
מיתור לא תאכלנו (האמור גבי פסוה"מ), שמדבר בבשר-בחלב, דבר הלמד מענינו, איסור של שני מינים. ואיסוה"נ נלמד מגזרה שוה כי עם קדוש אתה; לא יהיה קדש. (רבי).
לא תאכלו כל נבלה... לא תבשל גדי בחלב אמו - אמרה תורה, כשתמכרנה לא תבשלנה בחלב ותמכרנה (דבי ר' אליעזר).